

Dødeligheden under forskjellige økonomiske Kaar.

Th. Sørensen: De økonomiske Forholds og Beskæftigelsens
Indflydelse paa Dødeligheden.

Første Afdeling: Kjøbenhavn. Kbhvn. 1884.

119 S. 8vo.

Anmeldt af

Harald Westergaard.

Dette Skrift kommer frem paa en Tid, da der er god Brug for det. For Øjeblikket samle de sociale Spørgsmaal sig for en stor Del om Arbejderforsikring, og for at disse Spørgsmaal kunne blive fyldestgørende behandlede, er det af stor Betydning at faa noget at vide om Dødeligheden i de lavere Klasser. Det er et Emne, som der ganske vist er skrevet ikke saa lidt om, og i den statistiske Literatur er der mange Navne, der jævnlig citeres, naar der er Tale om Arbejdersdødelighed og lignende Spørgsmaal, saaledes Casper, Villermé, Neufville osv. osv., men noget virkeligt Udbytte give disse Citater næsten aldrig, fordi de nævnte Forfattere paa enkelte Undtagelser nær have behandlet Stoffet fuldstændig uvidenskabeligt.

Det er et Særkjende for Sørensen, at han helt igjennem benytter sig af korrekte Metoder og anvender en streng videnskabelig Kritik paa sine Resultater, saa

at han paa ethvert Punkt hellere siger for lidt end for meget, og man maa være ham saa meget mere erkjendtlig herfor, som denne Ærlighed ved Behandlingen af Stoffet medfører et Arbejde, der er mange Gange større end det, som de fleste tidligere Forfattere have anvendt paa deres let købte Resultater.

Sørensen har nemlig paataget sig det møjsommelige Arbejde for samtlige Byer i Danmark at gaa hele Folketællingsmaterialet fra 1870 og et Tiaars Dødsattester*) igjennem fra Grunden, idet han har behandlet Individ for Individ og henført alle Personer hver i sine Rubriker af de mange, som Arbejdets vidtløftige Plan krævede: efter Erhverv, social Stilling, Alder og Dødsarsag.

Han har her forelagt første Afdeling af sit Arbejde: Dødeligheden i Kjøbenhavn. Resultaternes Paalidelighed efter en saa dybtgaaende Deling af Materialet er utvivlsomt saa stor, som man kan vente det i en By med en talrig, stærkt voxende og bevægelig Befolkning, og der er maaske kun en eneste Gruppe, hvor der er større Tvivl tilstede, nemlig Tyendeklassen. Her er det nemlig særdeles vanskeligt at gjøre Folketallet og Antallet af Dødsfald homogene; en Mængde Tjenestepiger ville saaledes, naar de blive svagelige, flytte hjem til deres Forældre, enten paa Landet, saa at deres Dødsfald altsaa slet ikke blive medregnede, eller i Byen, hvor de da ved Døden i Reglen nævnes som forsørgede af Forældrene eller lign., men ikke som

*) Det kan ikke fremhæves stærkt nok, at det statistiske Bureau her som altid har vist sin Interesse for de sociale Videnskaber ved med stor Liberalitet at stille hele sin Materialsamling til Forfatterens Raadighed.

Tjenestepiger; Dødeligheden i denne Gruppe maa derfor altid synes langt ringere end den i Virkeligheden er. Det er en Vanskelighed, som vel kan overvindes i smaa Kommuner, f. Ex. paa Landet, ved direkte Henvendelse til Folk paa Stedet, men i en stor By er en saadan Forbedring af Folketællingen saa godt som utænkelig.

En Del af Resultaterne ville først kunne bedømmes fuldstændig, naar Forfatteren har bearbejdet Materialet for Kjøbstæderne; andre Resultater ere derimod allerede nu saa vel begrundede, at der ikke kan være nogen Tvivl tilstede.

Hovedresultatet er dette, at Dødeligheden i de lavere Samfundslag er i en uhyggelig Grad større end i de bedre stillede Klasser. Sørensen har delt Befolkningen i tre Grupper, nemlig Haandværks- og Fabriksarbejdere og dermed omtrent ligestillede (Gruppe I), underordnede Embeds- og Bestillingsmænd, Kontorister, Smaahandlende, Haandværkere osv. (Gruppe II) og endelig højere Embedsmænd, Læger, Sagførere, Grosserere osv. (Gruppe III); Gruppe II og III komme altsaa nærmest til at betegne Middelklassen, Gruppe I Arbejderklassen. Det viser sig nu, at Dødeligheden i Gruppe I i en Del Aldersklasser er mere end dobbelt saa stor som i Gruppe II og III, og hvor Forskjellen er mindre, er Dødeligheden dog paa et Par Undtagelser nær over 50 pCt. større blandt Arbejderne end i Middelklassen. Som Bevis paa Betydningen af disse Tal, skal jeg anføre, at med saadanne Dødelighedsforhold vil i Gruppen I et vist Antal tyveaarige Mænd svinde ind til Halvdelen ved 55 Aars Alderen og til Fjerdedelen ved 65 Aars Alderen, medens der i

Gruppe III vil være omtrent $\frac{3}{4}$ tilbage ved 55 Aars Alderen og Halvdelen ved 65 Aars Alderen. Disse Tal lede til alvorlige Betragtninger, og der er store Opgaver at tage fat paa for at udjævne denne Forskjel; men det maa i hvert Fald erindres, at Arbejderne bør kunne gjøre noget selv for at udjævne Forskjellen; derom vidner allerede tilstrækkelig den store Mængde af Dranker dødsfald og Selvmord i de lavere Klasser, og det er vist, at der hos Arbejderne ofte er en utilgivelig Ulyst til at efterkomme almindelige Forsigtighedsregler. Kun ved gjensidig Imødekommen kan man gjøre sig Haab om en virkelig Forbedring i denne Retning.

Jeg skal iøvrigt ikke nærmere omtale de mange interessante Resultater, som fremgaa af Sørensens Undersøgelser, men henviser til Bogen selv. Med mest Interesse vil man maaske læse om Tuberkulosens Indflydelse paa Dødeligheden i de forskjellige Samfundslag. Man møder her en tilsvarende Forskjel som ved Dødeligheden i det hele taget: medens der saaledes i Middelklasserne døde 3—4 pm. aarlig af denne Sygdom blandt Mænd i 45—55 Aars Alderen, døde der 9 pm. aarlig i Arbejderklassen; og i den følgende Aldersklasse er Forskjellen endnu større. Det er navnlig hos Mændene, at Forskjellen er saa stor, og Sørensen mener, at man derfor kan opløse Tuberkulosens Virkning i to; den ene skyldes navnlig Beskæftigelsen og optræder derfor især hos Mændene, den anden skyldes de ringere økonomiske Kaar og hvad dermed staar i Forbindelse og optræder i omtrent lige høj Grad hos begge Kjøen.
